

İZMİR 3. İDARE MAHKEMESİNİN YÜRÜTMİYİ DURDURMA KARARI

İZMİR 3. İDARE MAHKEMESİ DOSYA NO : 2001/401 Esas

**YÜRÜTMİYİ DURDURMA
İSTEYEN DAVACI
VEKİLİ
KARŞIYAN DAVALILAR
DAVALI YANINDA
KATILAN
VEKİLİ
İSTEĞİN ÖZETİ**

İzmir Barosu Başkanlığı

Av. Ali Arif Cangı
T.C. Sağlık Bakanlığı ANKARA
Normandy Eurogold Madencilik A.Ş.

Av. Dr. Metin Günday Av.Selçuk Ömerbaş, Av.Günay Özgökçen
İzmir İli, Bergama İlçesi, Ovacık-Çamköy Mevkiinde Normandy
(Eurogold) Madencilik A.Ş. tarafından siyanür liçi yöntemiyle
altın çıkartılması amacıyla kurulan işletmeye Gayri Sıhhi
Müesseseler Yönetmeliğinin 11. maddesi uyarınca bir yıllık
deneme izni verilmesine ilişkin 22.12.2000 gün ve 18847 sayılı
Sağlık Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılan davada 2. kez
yürütmenin durdurulması istenilmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren İzmir 3. İdare Mahkemesince işin gereği görüldü:

Dava, İzmir İli, Bergama İlçesi, Ovacık-Çamköy Mevkiinde Normandy (Eurogold) Madencilik A.Ş. tarafından siyanür liçi yöntemiyle altın çıkartılması amacıyla kurulan işletmeye Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliğinin 11. maddesi uyarınca bir yıllık deneme izni verilmesine ilişkin 22.12.2000 gün ve 18847 sayılı Sağlık Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasında, "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükmüne yer verilmiştir.

Bakılan davada, İzmir İli, Bergama İlçesi, Ovacık-Çamköy mevkiinde Normandy (Eurogold) Madencilik A.Ş. tarafından kurulan ve işletilmesi planlanan Altın ve Gümüş Madeni Çıkarma ve Zenginleştirme Tesisine, Çevre ve toplum sağlığının korunmasına yönelik gerekli tüm tedbirlerin alınması şartıyla Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliğinin 11. maddesi uyarınca 1 (bir) yıl süreyle deneme izni verilmesine ilişkin dava konusu işlemin tesis edildiği davacı tarafından sözkonusu altın madeninde siyanür liçi yöntemiyle altın işletmeciliği işi ve işe olanak sağlayan idari işlemlerin hukuka aykırı olduğuna ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararları ve Danıştay Altıncı Dairesinin kararı bulunduğu, bu kararlar yokmuş gibi yeniden işlem tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla dava konusu işlemin iptalinin, istenildiği, davalı idarece sunulan savunmada ise faaliyet sahibinin müracaatı üzerine TÜBİTAK tarafından hazırlanan raporda, Danıştay Altıncı Dairesinin kararında belirtilen riskin tamamen ortadan kalktığı yada kabul edilebilir limitlerin altına çekildiğinin belirtildiği, bunun üzerine İzmir Valiliğinin uygun görüşü de alınarak bir yıl süreli deneme izni verildiği, faaliyet esnasında istenilen parametrelerin sağlanamaması ve çevreye olası olumsuz etkilerinin ilmi ve teknik olarak tespiti halinde deneme izninin iptal edileceği ve nihai olarak da tesisin ruhsatlandırılmayacağına belirtildiği görülmüştür.

Dava dosyasının ve uyuşmazlık konusu ile ilgili olan İzmir 1. İdare Mahkemesinin E:1997/636 sayılı dava dosyasının birlikte incelenmesinden; İzmir- Bergama Ovacık ve Çamköy Köyleri çevresinde Eurogold Madencilik A.Ş. tarafından yapılacak altın madeni işletmeciliğine, taahhütname koşullarının yerine getirilmesi, işletme öncesinde, işletme sırasında ve işletme kapandıktan sonra firmanın sorumluluğunun sona ermesine kadar

geçecek süre içerisinde İzmir Valiliğinin başkanlığında ve koordinatörlüğünde oluşturulacak İzleme Denetleme Komisyonunca faaliyetin taahhütname çerçevesinde izlenmesi ve denetlenmesi, çevre mevzuatına uyulması, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yürürlükteki mevzuat uyarınca diğer önlemlerin alınması kaydıyla izin verilmesine ilişkin Çevre Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılan davada Danıştay Altıncı Dairesinin 13.05.1997 gün ve E:1996/5477, K:1997/2312 sayılı bozma kararına uyularak İzmir 1. İdare Mahkemesinin 15.10.1997 günlü ve E:1997/636 K:1997/877 sayılı kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar verildiği, bu kararın Danıştay Altıncı Dairesinin 1.4.1998 günlü, K:1998/1829 sayılı kararı ile onanarak kesinleştiği, daha sonra Eurogold Madencilik A.Ş. tarafından 12.10.1998 tarihinde Çevre Bakanlığı'na yapılan başvuruda, ruhsat alındığı tarihte taahhütte buldukları her türlü çevre tedbiri ve yatırımı gerçekleştirdiklerinden, faaliyete hazır durumdaki tesislerinin yürürlükteki mevzuata ve hukuka uygun çevre tedbirlerini alıp almadıklarının tespiti isteminde buldukları ve 28.1.1999 tarihinde de aynı Bakanlığa, tesiste yaptıkları ilave ve ek önlemleri ve risk faktörlerinin tamamını ortadan kaldırdıklarını anlatan "Ovacık Altın Madeni İnsan Sağlığı ve Çevre Yatırımları Tam Güvenlik Raporu" adı altında düzenledikleri raporu sunarak gereğinin yapılması isteminde buldukları, diğer yandan 3.3.1999 tarihinde Başbakanlığa yazdıkları yazıda "Aralık-1997 itibariyle, Çevre Bakanlığına 1994 yılında verilmiş bulunan tüm taahhütlere sadık kalınmakla birlikte ayrıca çeşitli ilave çevre tedbirleri de alınarak tamamlanan altın madeni üretim tesislerinin uluslararası çevre standartlarının çok ötesinde üstün bir çevre teknolojisi ile işletme faaliyetine hazır durumda olduğu belirtilerek, risk faktörlerinin belirlenmesi için tesisin incelettirilmesi ve bu konudaki değerlendirmelere göre ilgili kuruluşlara talimat verilmesi isteminde bulunmaları üzerine, Başbakanlıkça TÜBİTAK tanımında da risk faktörü olup olmadığının, aralarında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı temsilcilerinin de bulunduğu bir komisyonca incelenmesinin istenildiği ve TÜBİTAK tarafından yaptırılan inceleme sonucu düzenlenen Ekim-1999 tarihli raporda sonuç olarak özetle;

- 1.İlgili Danıştay kararında insan ve çevre sağlığını tehdit ettiği öne sürülen risklerin tümüyle giderildiği ya da kabul edilebilir limitlerin çok altına çekildiği,
2. Tesisin mevcut özellikleri ile gerek üretim teknolojisi gerekse sağlanmış olan çevresel koşullar açısından dünyada altın madenciliği için öngörülüp uygulanmakta olan en uygun teknoloji düzeyini ya da daha iyisini yansıttığı,
3. Bu şekilde inceleme konusu olan tesisin ve aynı koşullarda benzerlerinin, çevre uyumlu ve duyarlı birer iktisadi faaliyet olarak, işletmeye geçirilmelerinin sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde ülkemiz menfaatleri açısından uygun ve yararlı olacağı" kanısına varıldığı belirtilmesi üzerine İzmir Valiliğinin de olumlu görüşü alınarak GSM Yönetmeliğinin 11. maddesi uyarınca 1 yıl süreyle deneme izni verilmesine ilişkin dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlık konusu altın madeni işletmeciliğine Çevre Bakanlığınca verilen iznin iptali istemiyle açılan davada, gerek Danıştay Altıncı Dairesinin bozma kararında gerekse buna karara uyularak İzmir 1. İdare Mahkemesince verilen ve Danıştay'ca da onanarak kesinleşen 15.10.1997 gün ve E:1997/636 K:1997/877 sayılı kararda, Çevresel Etki Değerlendirme Raporu ve sözü edilen davada mahkemesince yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen rapordan, altın madenciliğinde, liç işleminde kullanılan siyanür ve ortaya çıkacak diğer ağır metallerin çevre ve insan sağlığı için olumsuz etkiler yaratacak olası bir risk ve tehdit unsuru oluşturduğu, özellikle çok kuvvetli bir zehir olan siyanürün toprağa, suya ve havaya karıştığı zaman her türlü canlı açısından zararlı olduğu, dolayısıyla proses gereği atık barajlarına pompalanan siyanürlü atıkların, geçirimsiz olarak planlanan bu atık barajlarından oluşabilecek sızıntılar nedeniyle su kaynaklarına ve diğer kullanım alanlarına ulaşma olasılığı bulunduğu ve siyanürle altın madeni işletilmesindeki risk unsurunun ön plana çıktığı, ayrıca aynı risk sebebiyle bu bölgelerdeki flora ve faunanın da bozulma tehdidi altında kaldığının anlaşıldığı belirtilerek, bu raporda da öngörülen olası risk faktörleriyle çalışan ve bu riskin gerçekleşmesi halinde doğrudan veya çevrenin bozulması ile dolaylı olarak insan yaşamını etkileyeceği kesin olan siyanür liçi yöntemi ile altın madeni işletilmesine izin verilmesi yolundaki işlemde kamu yararına uygunluk bulunmadığı

gerekçesiyle verilen izin iptaline karar verilmiştir.

Sözü edilen kararın gerekçesini oluşturan ve Çevresel Etki Değerlendirme ve bilirkişi raporlarında da öngörülen “risk faktörlerinin işletmede görülen, tesise özgü teknik eksikliklerden ve alınan önlemlerin yetersizliğinden değil, sözü edilen raporlarda da belirtildiği üzere, bölgenin 1. derece deprem kuşağında bulunması, yer altı suyunun yağıştan ve yüzeysel akıştan süzülme ile oluşması, proje sahasında yağışların taşkınlarla sebep olması, bölge topraklarının erozyon potansiyeli gibi yörenin coğrafi ve iklim koşullarının etkilenebilirliği ve siyanürün PH değerinin yağışlardan etkilenmesi, PH değerinin düşmesi durumunda siyanürün en tehlikeli olan HCN gazına dönüşeceği, HCN'nin düşük kaynama noktasına sahip olduğu için (25,7) atmosfere karışma riskinin yüksek olması, siyanürün büyük toprak katmanları tarafından çok miktarda uzaklaştırılsa da zaman içinde hidroliz gibi nedenlerle yeniden su ortamına salıverildiği, atık barajında bulunan maddelerin yer altı suyu üzerinde olması etkisinin 20-50 yıl sürebileceği gibi altın madenciliğinde altının elde edilmesi için kullanılan siyanür liçi yönteminden kaynaklanan risk faktörleri olduğu açıktır. Olayda ise Normandy (Eurogold) Madencilik Şirketince, kesinleşen yargı kararı ve bu karar uyarınca, işletme izinlerinin iptaline rağmen tesise yeni ilaveler yapılarak, ek önlemler alındığından söz edilip, iptal kararında belirtilen olası risklerin tamamen ortadan kaldırıldığı gerekçesiyle Başbakanlığa başvurulmuş ve Başbakanlıkça TÜBİTAK'a hazırlattırılan raporda da tesiste alınan önlemlerle risk faktörlerinin ortadan kaldırıldığı belirtilmiş ise de, tesiste kullanılacak yöntemin eskisi gibi siyanür liçi yöntemi olduğu açıktır.

Yargı kararlarında, olayın incelenip tartışılması sonucu ifade edilen “risk ve tehdit” unsurlarının altın madeni işletmesinde kullanılan siyanür liçi yönteminden kaynaklandığı belirtilirken, bu risklerin Çevresel Etki Değerlendirme ve bilirkişi raporlarında da öngörüldüğü ifadesinin, anılan yöntemden kaynaklanan risk ve tehditlerin varlığının sözü edilen raporlarla da desteklendiği anlamını taşıdığı açık olup, kararlardan bu risklerin alınacak ek önlemlerle giderileceği yolunda bir sonuca ulaşmak mümkün değildir.

Kaldı ki, siyanür liçi yöntemle işletilen madenin, işletme süresinin bitimi sonucu kapatılmasından sonra da, atık barajında biriken siyanür ve diğer ağır metallerin etkisinin 20-50 yıl sürebilecek olmasının bölgede yaşayan insanların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını tehdit eden insan yaşamı için çok uzun bir sürede insanları huzursuz ve tedirgin bir yaşam sürme zorunda bırakması gibi kabul edilebilir olmayan bir risk unsuru olduğu açıktır. Öte yandan, davacı vekilinin 2.kez yürütmenin durdurulması talebini içeren 14.12.2001 günlü dilekçesi ekinde sunulmuş olan, Başbakanlık Müsteşarlığının talebi üzerine Dokuz Eylül Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümünün 16 öğretim üyesi tarafından hazırlanmış Ekim-2000 tarihli raporda, uyuşmazlık konusu altın madeni işletme tesislerinde alınan ilave tedbirlerle ilgili hazırlanan “Ekim-1999” tarihli TÜBİTAK-YDABÇAG Değerlendirme Raporu'nun, incelendiği söz konusu raporda özetle, ilgili tesisin yöneticilerinin genel anlamda Türkiye’de mevcut olan kamu ve özel kesimin sahip olduğu işletmelerin pek çoğundan belki biraz daha duyarlı bir çevre bilincine sahip olabilecekleri ancak “alınan ilave tedbirlerle riskler ortadan kaldırılmıştır.” İfadesini gerektirecek bir çalışmanın söz konusu olmadığını belirttiği görülmüştür.

Yukarıda açıklandığı üzere, Bergama Ovacık ve Çamköyleri civarında bulunan altın madeninin doğrudan veya çevrenin bozulması ile dolaylı olarak insan yaşamını etkileyeceği kesin olan siyanür liçi yöntemle işletilmesine izin verilmesi yolundaki işlem kamu yararına aykırı bulunarak kesinleşmiş yargı kararı ile iptal edilmiş iken, işletici şirketin tesiste bazı ilave yatırımlar yaparak ek önlemler aldığından bahisle “siyanürle altın arama yöntemi” ni yeniden tartışmaya açarak davalı idareye başvurması üzerine, konunun yeniden gündeme getirilerek ve TÜBİTAK tarafından firmaca alınan önlemlerle risklerin ihmal edilebilir boyutlara indirildiği yolunda düzenlenen rapor da esas alınarak, siyanür liçi yöntemle işletilecek olan altın madenine 1 yıl süreli deneme izni verilmesi yolundaki dava konusu işlem kesinleşmiş yargı kararının uygulamada değiştirilmesi sonucu ortaya çıkarmıştır ki, bu durumun hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı açıktır.

Bu durumda, dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle hukuka aykırı bulunan ve uygulanması halinde giderilmesi güç zararların doğumuna sebebiyet verecek nitelikte olan dava konusu işlemin teminat aranmaksızın dava sonuçlanıncaya kadar yürütülmesinin durdurulmasına 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesi uyarınca 10.01.2002 gününde oybirliği ile karar verildi.

BAŞKAN

Bülent AKDEĞER
(26704)

ÜYE

Uğur H. ÇAKMUR
(27486)

ÜYE

Selçuk GÜLEN
(38017)